

Naslov članka/Article:

Uspešno poučevanje učenca z avtistično motnjo v osnovni šoli

Successfully Teaching an Autistic Student in Primary School

Avtor/Author:

Nataša Frank

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk št. 2/2021, letnik 23

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2021

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Nataša Frank,
Osnovna šola
Toneta Tomšiča Knežak

Uspešno poučevanje učenca z avtistično motnjo v osnovni šoli

IZVLEČEK: Učitelji osnovnih šol se srečujemo z raznoliko populacijo učencev. Na naši šoli smo se prvič srečali s poučevanjem učenca, ki ima motnjo avtističnega spektra. Njegove se kažejo na področjih govora in jezika, pri socialni interakciji in komunikaciji ter na področjih vedenja, interesov in aktivnosti. Poučevanje omenjenega učenca je za strokovne delavce predstavljalo velik izziv. Začetek je bil težak, vendar smo s preizkušanjem različnih strategij in metod dela uspešno zaključili šolsko leto.

Ključne besede: motnje avtističnega spektra, strategije in metode dela, poučevanje

Successfully Teaching an Autistic Student in Primary School

Abstract: Primary school teachers work with very diverse populations of students. At our school, we were faced, for the first time, with a challenge of teaching a student with an autism spectrum disorder. The student has difficulties in different areas, such as speech, language, social interaction and communication as well as behaviour, interests and activities. Teaching the student was a great challenge for the professional workers, and while it was demanding in the beginning, we managed to successfully end the school year with the help of different strategies and methods of work.

Keywords: autism spectrum disorders, work strategies and methods, teaching

Avtizem

Avtizem je razvojna motnja z nevrološko-biološko osnovo, je vseživljenjska razvojna motnja, ki se kaže že v otroštvu (Macedoni Lukšič, 2006). Gre predvsem za kakovostno spremenjeno vedenje na področju socialne interakcije in verbalne ter neverbalne komunikacije. Obsega širok spekter – od lažjih pa vse do težjih oblik. Medtem ko so nekateri ljudje z avtizmom sposobni živeti relativno vsakdanje življenje, potrebujejo drugi celo življenje strokovno pomoč (Dobnik Renko, 2017). Leo Kanner je leta 1943 prvi uporabil termin *avtizem* (izposojen iz opisov shizofrenije) za opis posebnega vedenja pri otrocih. Hans Asperger je leta 1944 s pojmom *avtizem* opisal bolj inteligentne in funkcionalne otroke (Dobnik Renko, 2017). Avtizem je nevidna motnja, zato ljudje velikokrat mislijo, da je otrok poreden in nevzgojen, medtem ko se odrasli ljudje z avtizmom zdijo okolici največkrat „čudni“. Avtizem je del spektra, ki ga imenujemo motnje avtističnega spektra ali s kratico MAS. Med MAS uvrščamo:

- klasični avtizem (Kannerjev avtizem),
- Aspergerjev sindrom,
- nespecifično razvojno motnjo,
- Rettov sindrom,
- otroško dezintegrativno motnjo.

Avtizem se pri vsakem posamezniku kaže drugače, vendar imajo vsi ljudje z avtizmom težave na treh glavnih področjih. Na področju socialne interakcije in komunikacije in na področju fleksibilnosti mišljenja (Svetovalnica za avtizem, 2016). Ljudje z avtizmom imajo težave tako na področju verbalne kot tudi neverbalne komunikacije. Nekateri avtisti ne govorijo ali imajo omejen govor. Največkrat sporočilo razumejo, vendar raje uporabljajo druga komunikacijska sredstva (znakovni jezik, vizualni simboli). Spet drugi imajo lahko dobro razvite govorne veščine, vendar njihovo komunikacijo otežuje nezavzetost za sodelovanje. Največkrat ponavljajo, kar je nekdo rekel, ali neprestano govorijo le o tistem, kar jim je všeč. Avtisti imajo pogosto težave s prepoznavanjem in razumevanjem čustev in občutij drugih ljudi ter izražanjem njihovih lastnih. Posledično se zato težje vključijo v družbo (Stopnik in Kodrič, 2012; v Križnar, 2016).

Osebe z motnjo avtističnega spektra imajo težave pri vzpostavljanju prijateljstev. Želijo si, da bi se družili z drugimi, vendar ne vedo, kako to storiti. Fleksibilnost mišljenja omogoča, da razumemo in predvidimo vedenje drugih ljudi, osmislimo stvari, vedenja, dogodke ter da si lahko predstavljamo in predvidimo situacije izven naše rutine. Ljudje z avtizmom imajo raje ustaljeno dnevno rutino, saj tako vedo, kaj se bo zgodilo vsak dan. Če rutine ni oziroma se spremeni ali na kakršenkoli način prekine, zna biti zanje svet nepredvidljiv in zmeden. Avtisti so pogosto močno senzorno občutljivi. Občutljivost se lahko nanaša na eno ali več čutil (vid, vonj, zvok, okus in dotik). Posameznik je lahko preobčutljiv (hipersenzibilnost) ali pa premalo občutljiv (hiposenzibilnost) na dražljaje (Shields, 2003; v Zorec, 2016). Avtisti imajo lahko težave tudi pri učenju. To vpliva na vse vidike njihovega življenja (učenje v šoli, učenje vsakdanjih rutin, kot so umivanje zob, rok, oblačenje ipd.). Avtizem se pri vsakem posamezniku kaže drugače, ravno tako tudi težave pri učenju. To pomeni, da bodo nekateri ljudje z avtizmom lahko živeli precej samostojno (zgolj z omejenim obsegom podpore), medtem ko bodo drugi celo življenje potrebovali strokovno pomoč. Pravilna podpora avtistom omogoča, da se učijo in napredujejo.

Značilnosti otrok z motnjo avtističnega spektra

Otroci z motnjo avtističnega spektra imajo težave pri verbalni in neverbalni komunikaciji, vzpostavljanju socialnih odnosov, njihovem razumevanju in vzdrževanju. Lahko so tudi razdražljivi, agresivni, zavračajo pravila, so socialno odmaknjeni, tesnobni, imajo stereotipna vedenja in so nagnjeni k rutinam. Primanjkljaji so lahko lažji, zmerni ali težji (Rogič Ožek, Werdonig, Stes Kaučič, Turk Haskič, Maček, 2015; v

Križnar, 2019). Učitelji lahko z neprimerno strategijo takšne vedenjske vzorce otrok še poglobljajo ali pa jih omilijo, če uporabljajo primerne in strokovne odzive. Otroci z avtističnimi motnjami imajo težave na področju socialne komunikacije in pri socialnih interakcijah. Motnje se pokažejo kot ponavljajoča se gibanja, neobičajna uporaba predmetov, kot je postavljanje barvic v vrsto in podobno. Pojavlja se ponavljajoč govor, togost v mišljenju in vedenju, nagnjenost k rutini in prezaposlenost z lasnimi interesi. Otroke, ki izkazujejo motnje avtističnega spektra, opredeljuje odsotnost očesnega stika, nezanimanje za igro z vrstniki in senzorna občutljivost. Otroci z avtističnimi motnjami so lahko neposredni in iskreni (povedo vse brez sramu), dlje časa lahko počnejo eno in isto stvar, radi imajo red in rutino, občutljivi so na glasne zvoke in svetlobo, izbirčni pri hrani in lahko dajejo videz, kot da prihajajo z »drugega planeta«. Stopnja izraženosti težav se lahko v različnih življenjskih obdobjih in socialnih okoljih spreminja (DSM-5 Diagnostic Criteria, 2013).

Timski pristop dela na šoli

Pri poučevanju otrok z motnjo avtističnega spektra je pomembno timsko delo učitelja, staršev, strokovnih delavcev šole in zunanjih strokovnih institucij ter jasno postavljene meje v šolskem in domačem okolju. Tesno sodelovanje mora potekati med starši in šolo, saj se morajo dopolnjevati in težiti k istemu cilju in vsakodnevni komunikaciji. Ker je vsak otrok edinstven, je pomembno preizkusiti čim več različnih strategij in pristopov, s pomočjo katerih lahko ugotovimo, kaj otroku ustreza in kaj ne. Pri delu moramo biti prilagodljivi in odprti za nove metode in nasvete. Učenčevo samopodobo moramo krepiti z njegovimi močnimi področji in mu na takšen način omejevati možnosti za neprimerno vedenje. V poučevanje vključujemo igro, ki bo omogočila dvig otrokove motiviranosti in spodbudila koncentracijo ter pomnjenje. Otrok bo zadovoljen, kar bo vplivalo na njegov celostni razvoj. Ne smemo pozabiti pohvaliti učenca pred celim razredom, saj bo tako začutil, da je enakopraven, poleg tega se bo v razredu hitreje ustvarila pozitivna klima. Pri otrocih s primanjkljaji na področju govora se je izkazalo, da lažje komunicirajo z uporabo kartic. Svoje želje izrazijo tako, da pokažejo kartico. Pomen kartic najprej predstavimo otroku, zatem pa jih uporabi sam po svoji želji. Kartice mu omogočajo, da nebesedno izrazi svoje želje. Zanimivo je tudi spoznanje, da se otrok z avtizmom med odmori ne sprosti tako kot drugi otroci, ampak se njegovo »vedro« polni skozi cel dan. Pomislimo, kako polno je vedro peto uro pouka (Korošek Zavšek, 2019).

Uspešno poučevanje otrok z avtistično motnjo

Pri učenju otrok z motnjo avtističnega spektra se uspešno uporabljajo različne metode pomoči, kot so DIR Floortime, Pecs, Teacch, ABA terapija in druge. Pri DIR Floortime terapiji terapevt z licenco preko igre spodbuja razvoj govora, izražanja čustev in reševanja konfliktov. Pecs metoda je uporabna pri otrocih, ki še ne zmorejo verbalne komunikacije in le-to nadomestijo s pomočjo posebnih sličic. Za program Teacch je značilno, da nudi osebi oblikovanje individualnega urnika, urejen delovni sistem in vizualno strukturirane naloge. Pri ABA terapiji se program prilagodi vsakemu otroku posebej glede na njegovo starost, potrebe ter močna področja, oblikuje se tudi posebni individualiziran program. Ker je vsak otrok individuuum, je treba vsakič znova poiskati ustrezne metode in strategije dela.

Z otrokom, ki ima motnjo avtističnega spektra, sem se srečala pri svojem delu v vrtcu in v šoli. Delo z omenjenim otrokom je bil zame velik izziv. Z dečkom sva hitro navezala stik. Kot prvošolca sem ga sprejela tudi v prvem razredu, bila sem njegova spremljevalka. Delo v vrtcu se od dela v šoli razlikuje, zato se je bilo treba drugače organizirati. Sledila so izobraževanja in veliko preizkušanj strategij in metod dela in učenja. Povezala sem se z učitelji in spremljevalci na bližnjih šolah.

Delo v prvem razredu

Deček je bil kot prvošolec dokaj aktiven: rad je risal, zelo lepo in natančno je izrezoval sličice različnih predmetov, se marsikdaj prosto sprehodil po učilnici. S pomočjo opazovanja učenca smo ugotovili, da ima deček rad risanje in številke. Imel je velik zaostanek v govornem razvoju, težjo motnjo pri vključevanju v svoje ožje in širše socialno okolje, njegov očesni stik je bil izredno šibak, imel je težje motnje na področju vedenja, na področju aktivnosti. Zelo težko se je vključeval v skupinske dejavnosti, največja težava je bila komunikacija v krogu s celo skupino sošolcev, večkrat je bil precej glasen, kar je motilo ostale učence. Če mu česa ni uspelo opraviti, kot si je, verjetno, sam zamislil, je metal stvari na tla, kričal, cepetal in jokal, saj je v takšnih situacijah najverjetneje doživljal stres. Že malenkosti, s katerimi ni bil predhodno seznanjen, so ga lahko vrgle „iz tira“, zato smo morali vsakodnevno delo načrtovati vnaprej.

Odločili smo se, da mu vsako jutro povemo, kaj se bo dogajalo pri pouku za vsako uro posebej. Prvo šolsko uro smo poskusili najti zanj najprimernejši prostor v razredu in ugotovili, da se najbolje počuti in posledično tudi najlepše dela v svojem umirjenem kotu, zato smo

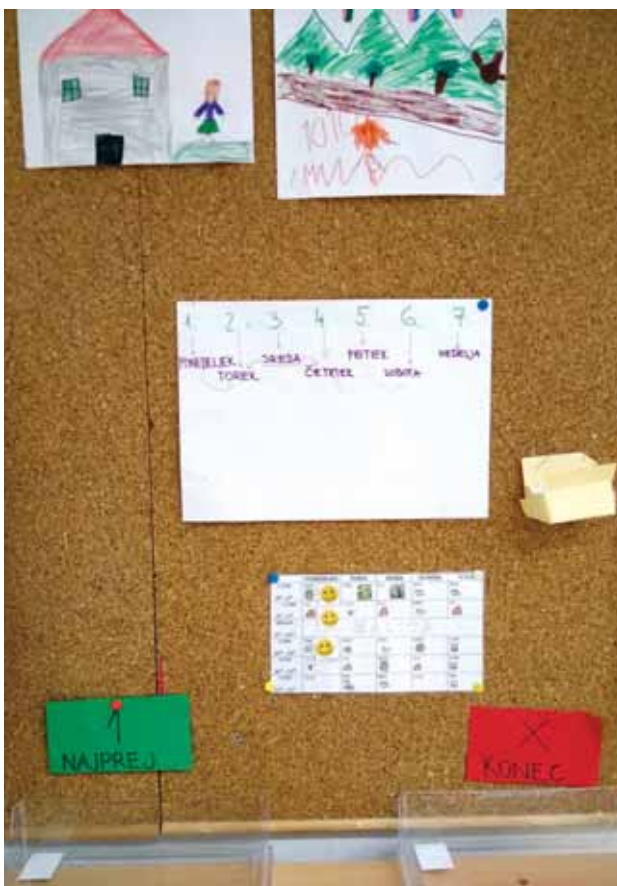
njegovo mizo postavili tja. Pripravili smo mu slikovni urnik z nalepkami, na katerem je bil vsak predmet označen s posebnim znakom. Ko je bilo ure konec, je oznako za predmet prestavil v posebno posodo in tako točno vedel, koliko ur ga še čaka. Na urnik smo mu nalepili tudi slike logopedinje in socialne pedagoginje, da je vedel, kdaj se pojavita na urniku, in se na to ustrezno pripravil. Na začetku se je namreč dogajalo, da ni želel sodelovati s socialno pedagoginjo. Izkazalo se je, da so se težave glede dela s socialno pedagoginjo, potem ko je imel njeno sliko na urniku, znatno zmanjšale.

Slika 1: Slikovni urnik za učenca.

Z ustreznimi znaki za posamezne predmete smo označili tudi zvezke. Na levo stran mize smo postavili zvezke, v katerih so bile naloge, ki jih je moral narediti. Ko je nalogo opravil, smo zvezek postavili na desno stran mize, nanj pa nalepili zelen znak, ki je še dodatno označeval, da je naloga narejena. Učenec je takoj vedel, koliko dela mora še opraviti.

Da bi izboljšali njegove vedenjske navade, smo uvedli tudi tabelo željenih vedenjskih vzorcev, in sicer tako, da smo prilepili „smeška“ za vsako uspešno opravljeno učno uro. Tabela za spremljanje otrokovega vedenja smo naredili s preoblikovanjem že znanega slikovnega urnika. Pri vsaki uri smo pustili prazen prostor za „smeška“, ki ga je dobil, če je celo uro pridno delal po navodilih učiteljice. Bali smo se, da smo si zastavili

Slika 2: Učenec je najprej naredil, kar je v zelenem predalu, po končani nalogi je položil zvezek v rdeči predal. Tako je točno vedel, kaj in koliko mora še narediti. Urnik s smeški za vsak predmet posebej je prinesel največ uspehov.

previsoke cilje, vendar so se „smeški“ zelo dobro obnesli. Pričakovali smo, da bomo potrebovali veliko več časa za doseganje željenih rezultatov, a je bil že prvi dan zelo uspešen. Če je bilo njegovo vedenje neprimerno in ni naredil nalog, smo na urnik prilepili obraz z žalostnim izrazom. Deček si ni želel, da bi prilepili žalostni obraz, zato se je še dodatno potrudil. Na primer: če je pridno sedel in poslušal v krogu med svojimi sošolci, je dobil „smeška“. Tudi ko je rešil naloge in je lepo pisal, je dobil „smeška“. Če je dobil tri smeške na dan, si je prislužil nagrado, za katero smo se prej dogovorili s starši. Nagrada je bila lahko sestavljanje ali izrezovanje majhnih reči, v čemer je izredno dober, zato ga sošolci pri tem največkrat opazujejo, kar mu tudi godi in pozitivno vpliva nanj.

Vedno znova smo poskušali iskati nove pristope za boljše in uspešnejše doseganje cilja. Pri časovnem omejevanju je bila neuspešna peščena ura, saj smo hitro ugotovili, da je ustrežnejša navadna ura. Večkrat smo uporabili navodila: ko pride veliki kazalec na tri, moraš biti preoblečen za športno vzgojo; ko preštejem do pet, si preoblečen. A tudi pri teh metodah nismo bili vedno

uspešni. Glede na to da je bila njegova pozornost v začetku šolskega leta šibka in kratkotrajna, opažali smo, da se postopoma podaljšuje in izboljšuje.

Občasno so se pojavili tudi slabi dnevi. Dečka smo iz dneva v dan bolje poznali in se z njim povezali, kar nam je omogočilo, da smo že po njegovem obnašanju ob prihodu v šolo lahko ocenili, kakšen dan bo. Ko smo predvidevali, da bo imel najverjetneje slab dan, smo najpomembnejše naloge poskušali opraviti čimprej, saj smo iz izkušenj vedeli, da bo po enajsti uri šolsko delo nemogoče nadaljevati. Ker zelo rad in lepo riše in se pri tem sprosti, smo mu v takšnih primerih pustili, da ustvarja in se tako sprošča ter umirja.

Delo šolskega tima

S timom smo se večkrat sestali in pregledali učenčev napredek. V začetku leta je bil napredek minimalen, proti koncu pa nas je deček večkrat pozitivno presenetil. Deček je imel prilagoditve določene v individualiziranem programu, in sicer: podaljšan čas v vseh fazah učenja, prilagoditev obsega nalog, omogočen umik v času pouka, pomoč pri organizaciji zapiskov, načrtovanju dejavnosti in prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Pisno ocenjevanje pri dečku poteka individualno, poteka po krajših sklopih, povečana je velikost pisave, več je nalog dopolnjevanja in povezovanja. Čas pisanja se pri njem podaljša. Upoštevajo se dobri in slabi dnevi.

Cilj je bil, da doseže temeljna znanja pri vseh predmetih. Cilji v individualiziranem programu so bili zastavljeni glede na funkcioniranje in predhodno znanje. Na učnem področju je zastavljene cilje, ob prilagoditvah ter usmerjanju in spodbujanju, dosegal. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju smo sledili še ciljem, da pozna in upošteva razredna pravila obnašanja, da upošteva pravila iger, da ne kriči in ne udarja, da oblikuje zapise z velikimi tiskanimi črkami, sodeluje pri vodeni uri v krogu. K delu so ga pritegnile vsebine in učni listi, na katerih so bile stvari, ki so mu bile všeč.

Tempo dela je bil zanj prilagojen celotno šolsko leto. Časovnih omejitev v začetku ni imel, ob koncu obdobja smo ga usmerjali in spodbujali, da je dejavnost opravil v dogovorjenem času. Pri matematiki je preverjanje znanja rešil pred vsemi drugimi učenci. Pri športni vzgoji deček ni hotel delati gimnastičnih vaj, s čimer smo imeli kar nekaj težav. To smo delno rešili s strategijo najprej – potem. Najprej gimnastične vaje, nato pa elementarne igre, ki jih je imel zelo rad.

Ne glede na to, da ima deček težjo govorno jezikovno motnjo, je treba poudariti, da je uspešno zaključil bralno značko. Veliko časa smo iskali knjige, ki bi mu bile všeč, in jih končno našli. Prebral jih je doma, nato pa v šoli po svojih zmožnostih povedal obnovo knjige in upodobil

njeno vsebino. V enem šolskem letu je otrok napredoval na različnih področjih: jezikovno, v socialnih interakcijah, na področju vedenja ter na področju pozornosti.

Uspešne strategije dela: vzpostavitev in delo po dnevnem urniku, ki ga je učiteljica predstavila ob začetku pouka; usmerjanje otrokovega vedenja s pomočjo tabele in smeškov; uporaba kratkih in jasnih navodil; redukcija dejavnikov v okolju, ki bi sprožili otrokovo jezo; socialne igre s poudarkom na razredni klimi in odnosih; možnost umika v miren kotiček v razredu. Strategije dela so se spreminjale na osnovi opazovanja učenca in razredne dinamike.

Specifične prilagoditve: učencu je treba nuditi več časa za izobraževanje, posredovanje informacij mora biti počasnejše, uporabljati moramo jasna in kratka navodila, prilagoditi je treba obseg nalog in jih razporediti na posamezne enote. Učenec potrebuje strukturirane dejavnosti, rutino, slikovne urnike, prilagojen sedežni red, možnost umika, treba je upoštevati zastavljene časovne okvirje, vse spremembe morajo biti najavljene pravočasno. Takšen učenec potrebuje več odmorov.

Prilagoditve pri ocenjevanju: podaljšan čas pri ocenjevanju znanja in odgovarjanju na vprašanja (učenca najprej pokličemo po imenu, šele nato postavimo vprašanja, ki morajo biti jasna in kratka). Uspešnejše se izvaja individualno ocenjevanje. Priporočljivo je, da je preverjanje oziroma ocenjevanje napovedano. Velikost pisave naj bo povečana, prav tako razmiki med vrsticami, črta za odgovor naj bo dovolj dolga. Lahko mu omogočimo zapisovanje na računalnik. Otrok bo uspešnejši, če bo lahko izbiral med nalogami izbirnega tipa. Dečku so všeč tudi naloge dopolnjevanja in povezovanja. Ocenjevanje izvedemo in ga časovno ne prestavljamo, razen če se učenec slabo počuti oziroma je vznemirljen. Učitelj daje večji poudarek ustnem ocenjevanju, to mu omogoča postavljanje podvprašanj. Otroka lahko oceni tudi v manj formalnih okoliščinah. Upoštevati je treba otrokove zmožnosti in biti tolerantni do napak, ki izvirajo iz primanjkljajev oziroma motenj (Ožek, S., Cesar, M., Prešern, J., E., in drugi, 2019, str. 19).

Sklep

Kljub težavam, ki so se pojavljale v učnem procesu, lahko trdimo, da je delo z otroki z MAS za strokovne delavce izziv. Soustvarjalni proces je treba od začetka do cilja skrbno načrtovati in delati preudarne korake. Vsekakor morata poleg strokovnjakov svoj delež dodati tudi družina, ki se pogosto znajde v stiski, in otrok sam, ki mora premagovati mnoge življenjske prepreke.

Učno okolje za avtiste mora upoštevati otrokovo rutino, prostor za umiritev, strukturiran urnik, pravočasno pripravo na spremembe, prostor, ki omogoča dober stik z učiteljem. Če bomo otroka pripravljene sprejeti, mu postavili jasne meje, bili vztrajni in dosledni, če bomo našli njegova močna področja in uspešno sodelovali s starši, bomo naredili veliko. Zavedamo se, da bodo vedno prisotni slabi dnevi, ki pa jih lahko s skupnimi močmi, voljo in srčnostjo premagamo in uspešno stopamo novim ciljem naproti. Čaka nas še veliko novih izzivov, prilagajanj in uživanja v družbi tako odkritosrčnih otrok.

Viri in literatura

- Dobnik Renko, B. (2017). *Avtizem kot razvojna motnja*. Pridobljeno 02. 04. 2020 s spletne strani <https://www.kclj.si/dokumenti/avtizem.pdf>.
- DSM-5 Diagnostic Criteria (2013). Pridobljeno 25. 03. 2020 s spletne strani <https://www.autismspeaks.org/autism-diagnosis-criteria-dsm-5>.
- Korošec Zavšek S. (2019). *Podpora otrokom in mladostnikom z avtizmom v procesu izobraževanja*. Nova Gorica, 28. 9. 2019 (izobraževanje).
- Križnar, S. (2019). Poučevanje učencev z avtističnimi motnjami. *Vzgoja in izobraževanje*, 2019(1), 25–31.
- Macedoni-Lukšič, M. (2006). *Spekter avtistične motnje*. Novosti v otroški gastroenterologiji, (Izbrana poglavja iz pediatrije, 18). Ljubljana: Univerza za Ljubljano, Medicinska fakulteta (115–126). Pridobljeno 6. 4. 2020 s spletne strani https://www.instavtizem.org/assets/pdf/spekter_avtisticne_motnje_pregled_podrocja.pdf.
- Ožek Roglič, S., Cesar, M., Prešeren Jekovec, E., Ponebšek, K., Šteanec, M., Haskič, T., A. (2019). *Dopolnitev navodil za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo. Navodila za delo z učenci z avtističnimi motnjami*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 15. 5. 2020 s spletne strani <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/navodila-avtorjem-5.pdf>.
- Svetovalnica za avtizem (2016). *Kaj je avtizem*. Pridobljeno 15. 05. 2020 s spletne strani <https://www.avtizem.net/kaj-je-avtizem>.
- Vec, T. (2011). Moteče vedenje: ozadja in osnovni dejavniki, ki nanj vplivajo. *Socialna pedagogika*, 15 (2), 125–152. Ljubljana: Združenje za socialno pedagogiko. Pridobljeno 27. 03. 2020 s spletne strani <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-IV282YHP/54860583-0c2e-47fb-9381-d3a350cfff02/PDF>.
- Werdonig, A. (2018). *Center za sluh in govor Maribor*. Pridobljeno 03. 04. 2020 s spletne strani <https://www.csgm-avtizem.si/avtizem/znacilno-vedenje/>.
- Zorec, T. (2016). *Uporaba vizualne podpore pri otrocih z avtističnimi motnjami*. (Diplomska naloga). Pedagoška fakulteta, Koper. Pridobljeno 6. 4. 2020 s spletne strani https://share.upr.si/PEF/EDIPLOME/DIPLOMSKE_NALOGE/Zorec_Tina_2016.pdf.
- Žagar, D. (2012). *Drugačni učenci*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Žnidar, N. (2016). *Prilagajanje vzgojnega dela otroku z avtizmom*. (Diplomska naloga). Pedagoška fakulteta, Ljubljana. Pridobljeno 6. 4. 2020 s spletne strani http://pefprints.pef.uni-lj.si/3629/1/UL_PEF_Ne%C5%BEa_%C5%BDnidar_20_6_2016.pdf.